

KAINUUN

hyvinvointialue

Terveyden- ja sairaanhoidon
palvelut/Koulu- ja
opiskeluterveydenhuolto
Terveyden- ja sairaanhoidon
palvelut/Äitiys- ja lastenneuvola
sekä perhesuunnittelu

Suunnitelma

Laadittu 4.12.2024

Hyväksytty 17.1.2025

Pennanen Auli

Suomalainen Tarja

1 (13)

**Neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon
omavalvontasuunnitelma**

Johdanto 3

1. Palveluntuottajaa koskevat tiedot 4
2. Omavalvontasuunnitelman laatiminen ja ylläpito 5
3. Palveluyksikön toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet sekä toimintaympäristö 6
4. Riskienhallinta 8
5. Palveluyksiköiden asiakasturvallisuus 9
6. Asiakkaan asema, oikeudet ja oikeusturva 9
7. Palvelun sisältö 11
8. Palveluyksiköiden henkilöstö 12
9. Toimintaympäristö ja tukipalvelut 12
10. Omavalvonnan toteutus, seuranta ja raportointi 13

Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto OMAVALVONTASUUNNITELMA

Johdanto

Omavalvontasuunnitelma on päivittäinen arjen työväline, johon on kirjattu ja kuvattu konkreettisesti yksiköiden toimintakäytännöt. Näiden avulla varmistetaan yksiköiden toiminnan ohjaaminen, laatu ja turvallisuus sekä seuranta, arviointi, jatkuva parantaminen ja kehittäminen.

Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaa säädetään terveydenhuoltolaissa ja valtakunnallisesti yhtenäinen laatu- ja palvelutaso varmistetaan asetuksella. Työtä koskevat kansalliset ohjeistukset on koottu Neuko-tietokantaan.

- [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)
- [Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011](#)
- [NEUKO-tietokanta - Duodecim](#)

1. Palveluntuottajaa koskevat tiedot

Palvelunjärjestäjä: Kainuun hyvinvointialue

Toimialue: Terveyden ja sairaanhoidon palvelut

Palvelualue: Lasten ja perheiden terveystalvelut

Palveluyksiköt: Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

Ylilääkärinä palveluyksiköissä toimii Mari Kuivalainen mari.kuivalainen@kainuu.fi p. 044 797 5130

Perhesuunnittelu-, äitiys-, ja lastenneuvolan palveluyksikköpäällikkö Marjo Antikainen marjo.antikainen@kainuu.fi p. 044 710 1722

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluyksikköpäällikkö Auli Pennanen auli.pennanen@kainuu.fi p.044 710 1751

Kainuun hyvinvointialue järjestää palvelut alueen lapsiperheille lähipalveluina Hyrynsalmen, Kajaanin, Kuhmon, Paltamon, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kuntien alueella. Puolangan kunnassa sosiaalija terveyspalvelut tuottaa Terveystalo Kuntaturva Oy

Lasten ja perheiden terveyspalveluihin sisältyvät äitiys-, lasten ja perhesuunnitteluneuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat ennaltaehkäiseviä ja maksuttomia palveluita.

Järjestettävät palvelut:

- Lakisääteinen neuvolatoiminta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut
- Perhesuunnitteluneuvolassa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa annetaan lisääntymisterveyteen ja raskaudenehkäisyyn liittyvää ohjantaa ja toteutetaan tähän liittyvää lääkehoitoa. Järjestämme maksutonta raskauden ehkäisyä alle 25-vuotiaille Kainuulaisille ja alueella opiskeleville opiskelijoille.
- Vastaamme rokotustoiminnasta, jota toteutamme yhteistyössä muiden palveluyksiköiden kanssa.
- Neuvolan vastuulle kuuluvat rintasyöpäseulontojen ja kohdunkaulansyövän seulontojen järjestäminen Kainuun alueella.

Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolan ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluyksiköt toimivat tiiviissä yhteistyössä. Asiakkaan palveluprosessi vie eteenpäin palvelusta toiseen.

Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut ovat lakisääteisiä terveyspalveluja raskaana oleville ja alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Neuvolapalvelut ovat osa perusterveydenhuoltoa ja palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. Kainuussa neuvolan terveydenhoitajat työskentelevät perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvoloissa. Tavoitteena on, että perhettä hoitaa sama terveydenhoitaja äitiysneuvolakäynneistä lapsen 6-vuotistarkastukseen saakka. Neuvolassa huomioidaan toiminnassa ja tiloissa vauvamyönteisyys. Vauvamyönteisyydellä tarkoitetaan imetyksen suojelemista, edistämistä ja tukemista.

Kouluterveydenhuolto on lakisääteistä toimintaa, jossa jatketaan neuvolassa alkanutta lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä koko perheen ja vanhempien hyvinvoinnin seuranta ja tukemista. Opiskeluterveydenhuolto on lakisääteinen palvelu, joka jatkaa kouluterveydenhuollon jälkeen terveyttä edistävää ja sairauksia ehkäisevää toimintaa sekä tuottaa perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuille opiskelijoille. Palvelut ovat opiskelijoiden saatavilla arkipäivisin virka-aikaan. Hoitoon pääsyn määräaikoja sovelletaan myös opiskeluterveydenhuollossa.

Hyvinvointialueen järjestää opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Kainuussa toimii alueellinen opiskeluhuoltoryhmä ja on laadittu maakunnallinen opiskeluhuoltosuunnitelma.

Ulkoistettuna prosessina ja palveluina hankitaan:

- puhtaanapidonpalvelut
- laboratorionpalvelut
- tekstiilipalvelut (henkilöstön suojavaatteet)
- turvallisuuspalvelut
- henkilöstön työterveyshuolto
- rintasyöpäseulonnat
- koululaisten silmälääkäripalvelut
- ulkoinen työnohjaus (henkilöstö)
- kohdunkaulansyövän seulonnan kutsujärjestelmä ja näytevastausten tulkinta

2. Omavalvontasuunnitelman laatiminen ja ylläpito

Hyväksytty omavalvontasuunnitelma viedään asiakirjahallintaohjelmaan (QF) ja se on julkisesti nähtävillä Kainuun ulkoisilla verkkosivuilla sekä laadunhallintajärjestelmässä. Palveluyksiköiden ajan tasalla oleva omavalvontasuunnitelma pidetään myös yksikössä julkisesti nähtävänä siten, että asiakkaat, omaiset ja omavalvonnasta kiinnostuneet voivat helposti ja ilman erillistä pyyntöä tutustua siihen. Omavalvontasuunnitelman julkaiseminen myös palvelujen tuottajan verkkosivuilla on tärkeä osa avointa palvelukulttuuria.

Tämä omavalvontasuunnitelma on yhteinen kahden palveluyksikön kesken. Vastuu omavalvontasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelman päivittämisestä on palveluyksiköpäälliköillä. Suunnitelman laatimiseen on osallistunut henkilöstö. Asiakkaiden/läheisten osallisuus otetaan huomioon palautteissa ja päivityksissä. Omavalvontasuunnitelma tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, jolloin suunnitelmaan tehdään tarvittavat muutokset.

3. Palveluyksikön toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet sekä toimintaympäristö

Kainuun hyvinvointialueen toiminnan ensisijaisena tavoitteena on taata turvallinen, laadukas hoito ja palvelu, oikein ja oikeaan aikaan tasapuolisesti jokaiselle. Palvelut tuotetaan laadukkaasti, turvallisesti, kustannustehokkaasti ja asianmukaisesti.

Kainuun hyvinvointialueella perustehtävämme on tuottaa terveyttä, turvaa ja hyvinvointia Kainuussa. Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon- palveluyksiköiden toiminta-ajatus ja toimintaperiaate on edistää alueemme kainuulaisten lasten, nuorten ja heidän perheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Järjestämme vastuullamme olevat terveystalot asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Toimintaamme ohjaavat lait ja asetukset. Teemme työtä moniammatillisesti ja ohjaamme asiakkaitamme tarvittaessa jatkohoitoon toisiin palveluyksiköihin.

Asiakastyössä toimintaa ohjaavat asiakaslähtöisyys ja perhekeskeisyys. Palvelut tuotetaan lähipalveluina joka kunnassa kiireettöminä ajanvarausaikoina. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tehdään vastaanottotyötä myös ilman ajanvarausta.

Asiakastyössä hyödynnämme digi- ja etäpalveluita mahdollisuuksien mukaan. Etäpalveluiden käytössä hyödynnämme Omasote-palvelua. Palvelutarve määräytyy lakeihin ja asetuksiin pohjautuvien kansallisten suositusten mukaisesti. Asetuksen mukaisten terveystarkastusten toteutuminen toimii mittarina palvelulle.

Kainuun hyvinvointialueen arvot ovat vastuullisuus, avoimuus, luotettavuus ja oikeudenmukaisuus (VALO). Nämä arvot näkyvät palveluyksiköiden toiminnassa ja toteutuvat käytännön arjessa seuraavalla tavalla:

- Vastuullisuus on asiakkaista huolehtimista, jokaisen vastuuta omasta toiminnasta, oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta
- Avoimuus on ihmisten välistä vuorovaikutusta, viestintää ja tosiasioiden kunnioittamista.
- Luotettavuus on toimintamme ja asiakassuhteidemme perusta, osana vastuullisuutta ja sovittujen toimintatapojen mukaista toimintaa. Yksiköissä annettava asiakasohjaus perustuu näyttöön ja tutkittuun tietoon.
- Oikeudenmukaisuus on tasapuolisuutta, yhdenvertaisuutta ja periaatteiden mukaista toimintaa.

Toimintaympäristö:

Kainuun hyvinvointialueen neuvolatoiminta järjestetään lähipalveluina kunnilta vuokratuissa tiloissa Kajaanin, Paltamon, Ristijärven, Hyrynsalmen, Suomussalmen, Kuhmon ja Sotkamon alueella.

Suomessa toimiva maksuton neuvolajärjestelmä on valtakunnallisesti arvostettua. Kainuussa neuvolan palveluita käyttää lähes kaikki palveluiden piiriin kuuluvista. Osa neuvolan käytössä olevista tiloista on yhteiskäyttötiloja muiden hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Toimitilat on suunniteltu asiakastyötä varten ja ovat esteettömästi saavutettavissa. Neuvolan henkilökuntaan kuuluvat terveydenhoitajat, osastonsihteerit ja lääkärit. Ammattitaitoisien terveydenhoitajien saatavuus Kainuun alueella on ollut hyvä.

Valtakunnallisesti syntyvyys on ollut laskussa useamman vuoden ajan, myös Kainuun alueella neuvolan asiakasmäärät ovat laskeneet. Neuvolan asiakasmäärissä seurataan valtakunnallisia suosituksia, jotka Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on ohjeistanut. Asiakasmääriä ja alueen syntyvyyttä seurataan säännöllisesti. Asiakasmäärien laskusta johtuen henkilöstön määrä on vähentynyt ja neuvoloiden aukioloaikoja on supistettu pienimmissä kunnissa.

Kouluterveydenhuollon palvelut järjestetään Kajaanin, Paltamon, Ristijärven, Hyrynsalmen, Suomussalmen, Kuhmon ja Sotkamon kuntien perusopetuksen kouluilla. Kajaanissa toimii keskitetysti opiskeluterveydenhuoltoyksikkö Vital. Paltamossa, Suomussalmella, Kuhmossa ja Sotkamossa opiskeluterveydenhuolto toteutetaan oppilaitoksissa. Tiloja käyttävät osittain myös muut kouluilla toimivat opiskeluhuollon tahot tai koulun henkilökunta. Kaikilla kouluilla ei ole terveydenhuollolle suunniteltuja tiloja ja toimintaa tapahtuu esim. luokissa. Koulu- ja

opiskeluterveydenhuollon palveluita käyttävät lähes kaikki palvelun piiriin kuuluvat oppilaat ja opiskelijat.

Henkilökuntaan kuuluu terveydenhoitajat, yläkoulujen psykiatriset sairaanhoitajat eli miekkarit ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärit, joista osa toimii myös neuvolalääkäreinä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat kiireettömiä palveluita. Kouluterveydenhuoltoon ei kuulu sairaudenhoito, paitsi ADHD- ja migreenilääkekontrollit. Työtä toteutetaan moniammatillisissa työryhmissä lasten ja nuorten hyväksi.

Etäasiointipalveluista neuvolassa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa käytetään Omasote-palvelua. Ajanvaraaminen ja viestin lähettäminen edellyttää tunnistautumista palveluun verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella, tämän vuoksi se on tietoturvallinen viestinvälityspalvelin. Etätapaamisia Omasote-palvelun kautta on mahdollista järjestää. Terveydenhoitajat ovat saaneet koulutuksen ohjata asiakkaitamme käyttämään valtakunnallisia digipalveluita, kuten esimerkiksi omahoito-ohjelmia Terveyskylän valikoimasta. Henkilökunnalle digitukea on saatavilla hyvinvointialueen ICT-palveluista.

Toiminnan laatua ja turvallisuutta ja sen kehittymistä seurataan valtakunnallisilla asiakastytyväisyyskyselyillä, Haipro-järjestelmään tulevien ilmoitusten kautta ja THL:n kahden vuoden välein järjestettävällä kouluterveyskyselyllä.

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023

Kirjaamisopas: Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto - Kirjaamisopas: Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto - Oma työpöytä

4. Riskienhallinta

Jokainen palveluyksiköissä työskentelevä työntekijä on vastuussa riskien tunnistamisesta ja turvallisuusriskien esille tuomisesta, turvallisuutta parantavien toimenpiteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta. Riskienhallinta perustuu toiminnan riskien ja vaarojen tunnistamiseen mahdollisimman varhain. Riskiarviointit tehdään palveluyksiköissä kahden vuoden välein tai tarvittaessa useammin. Omavalvonta perustuu riskienhallintaan, jossa palveluun liittyviä riskejä ja mahdollisia epäkohtia huomioidaan monipuolisesti. Riskit voivat aiheutua esimerkiksi fyysisestä toimintaympäristöstä (kynnykset, vaikeakäyttöiset laitteet), toimintatavoista, asiakkaista tai henkilöstöstä. Usein riskit ovat monien virhetoimintojen summa. Riskienhallinnan edellytyksenä on, että työyhteisössä on avoin ja turvallinen ilmapiiri, jossa sekä henkilöstö että asiakkaat ja heidän omaisensa uskaltavat tuoda esille laatuun ja asiakasturvallisuuteen liittyviä epäkohtia.

Esihenkilöiden tehtävänä on huolehtia omavalvonnan ohjeistamisesta ja järjestämisestä sekä siitä, että työntekijöillä on riittävästi tietoa turvallisuusasioista. Esihenkilöt vastaavat siitä, että toiminnan turvallisuuden varmistamiseen on osoitettu riittävästi voimavaroja. Heillä on myös

päävastuu myönteisen asenneympäristön luomisessa turvallisuuskysymyksiä kohtaan. Riskinhallinta vaatii aktiivisia toimia myös muulta henkilöstöltä.

Turvallisuuskävelyt tukevat työssä esiintyvien vaara- ja haittatekijöiden arviointia. Yksiköissä toteutetaan turvallisuuskävelyt vuosittain järjestelmästä löytyvän tarkastuslistan avulla. Tarkastuslista käsittää turvallisuuteen yleisesti liittyviä asioita, hätätilanteisiin varautumisen, sisätilat, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja tietosuojan.

Uusien työntekijöiden aloittaessa käydään osana perehdytystä läpi yksikön turvallisuusasiat, poistumistiet ja sammutusvälineistö.

Henkilöstön havaitsemat epäkohdat, laatupoikkeamat ja riskit ilmoitetaan omalle esihenkilölle. Palveluyksiköiden henkilöstön työturvallisuusilmoitukset, yksittäiset vaara- ja poikkeamatapahtumat kirjataan HaiPro-järjestelmään, jonka kautta tilanteet käsitellään ja toimintaa kehitetään. Laatupoikkeamien, läheltä piti -tilanteiden ja haittatapahtumien varalle määritellään korjaavat toimenpiteet, joilla estetään tilanteen toistuminen jatkossa. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa tilanteiden syiden selvittäminen ja tätä kautta menettelytapojen muuttaminen turvallisemmiksi. Myös korjaavista toimenpiteistä tehdään seurantakirjaukset ja -ilmoitukset.

HaiPro-raportointijärjestelmään ilmoitetut haittatapahtumat tulevat esihenkilöiden tietoon sähköisesti. Haittatapahtuman käsittelyssä arvioidaan ja kuvataan tapahtuma, tapahtuman tyyppi, seuraukset potilaalla ja työyhteisölle, riskiluokka (1–5), tilanteen hallinta, välittömät toimenpiteet, tapahtumaolosuhteet. Lisäksi kuvataan toimenpiteet ja toimenpiteiden toteutuminen, joilla tapahtuman toistuminen estetään. HaiPro raportointijärjestelmästä on mahdollista muodostaa raportteja ja yhteenvetoja.

Vaaratapahtumailmoitukset käsitellään työyhteisökokousten yhteydessä. Kokoukseen osallistuu palveluyksikköpäällikkö ja yksikön henkilöstä. Henkilökunnan osallistuminen kokouksiin tukee asiakas- ja potilasturvallisuuskulttuurin kehittymistä. Muutoksista tiedotetaan tarpeen mukaan henkilöstöä ja muita yhteistyötahoja.

Asiakaspalautetta on mahdollisuus antaa suullisesti sekä kirjallisesti jatkuvana palautteena ja ilmoittaa vaaratilanteista Kainuun hyvinvointialueen verkkosivuilla olevan sähköisen asiakaspalautteohjelman (QPro) kautta. Asiakaspalautteet tulevat esihenkilöiden tietoon käsiteltäväksi. Käsittelytapa ohjautuu palautteen sisällön mukaan, tarvittaessa otetaan yhteyttä palautteen antajaan lisätietojen saamista varten.

Palvelun laatuun tai asiakkaan saamaan kohteluun tyytymättömällä on oikeus tehdä muistutus toimintayksikön vastuuhenkilölle tai johtavalle viranhaltijalle. Muistutuksen voi tehdä tarvittaessa myös hänen laillinen edustajansa, omainen tai läheinen. Muistutuksen vastaanottajan on käsiteltävä asia ja annettava siihen kirjallinen, perusteltu vastaus kohtuullisessa ajassa (1–4 viikkoa). Potilas tai sosiaalihuollon asiakas voi tehdä kokemistaan sosiaali- ja terveydenhuollon epäkohdista kantelun aluehallintovirastoon.

5. Palveluyksiköiden asiakasturvallisuus

Asiakasturvallisuudella tarkoitetaan periaatteita ja toimintoja, joiden tavoitteena on varmistaa palvelun turvallisuus sekä suojata asiakasta vahingoittumasta. Asiakasturvallisuus on organisaation kykyä ja tahtoa ymmärtää, millaista turvallinen toiminta on, millaisia vaaroja organisaation toimintaan liittyy ja miten niitä voidaan ehkäistä. Turvallisuus rakentuu oikeasta toiminnasta, asenteista ja kulttuurista. Turvallisessa palvelussa käytetään vaikuttavia menetelmiä ja siinä hyödynnetään olemassa olevia voimavaroja parhaalla mahdollisella tavalla.

Neuvolassa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa asiakasturvallisuus on huomioitu riittävänä henkilöstönä, palveluiden tavoitettavuutena, tilojen esteettömyydessä ja työntekijöiden asenteissa.

Yksikön turvallisuuden edistäminen edellyttää yhteistyötä muiden turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Palo- ja pelastusviranomaiset asettavat omat veloitteensa edellyttämällä mm. poistumisturvallisuussuunnitelman ja ilmoitusvelvollisuus palo- ja muista onnettomuusriskeistä pelastusviranomaisille. Toimintayksiköissä noudatetaan palo- ja pelastusviranomaisten antamia määräyksiä ja yksiköissä on tehty muiden käyttäjien kanssa yhteistyössä palo- ja pelastussuunnitelmat. Kainuun hyvinvointialueella on hallinnollinen ohje poistumisturvallisuuskoulutuksista ja työyksiköissä tapahtuvasta poistumisturvallisuusharjoituksista. Henkilöstön koulutustarvetta seurataan vuosittain kehityskeskusteluiden yhteydessä.

Työyksiköittäin olemassa olevat palo- ja pelastussuunnitelmat ovat jokaisen luettavissa. Näihin perehtyminen kuuluu jokaisen työntekijän vastuuseen.

6. Asiakkaan asema, oikeudet ja oikeusturva

Neuvolapalvelut ovat kiireettömiä terveydenhuoltopalveluita, yksiköissä ei ole päivystysvelvoitetta ja yksiköt ovat avoinna arki-aikana. Terveystarkastajien puhelinaika on ma-pe klo 8-8.45, koulutuspäivinä ja sulku-aikoina puheluihin ei vastata. Lääkäreiden soittoaikat annetaan terveydenhoitajien kautta. Kainuun neuvoloiden toimistoon on mahdollista soittaa takaisinsoittolinjan kautta, näihin puheluihin vastataan kolmen arkipäivän kuluessa. Lisäksi Omasote-palvelun kautta saa yhteyden neuvoloihin sähköisesti, tämän kautta asiakkaalle vastataan arkipäivinä.

Lakisääteisten terveystarkastuksien toteutuminen on esihenkilön ja henkilöstön vastuulla. Neuvolapalvelut ovat vapaaehtoisia, mutta tarkastuksista poisjäävien tuen tarve kuuluu selvittää. Esihenkilöt vastaavat henkilöstömitoituksen toteutumisesta.

Kouluterveydenhuollon palvelut ovat kiireettömiä terveydenhuoltopalveluita, eikä toiminnalla ole päivystysvelvoitetta. Työ tapahtuu pääsääntöisesti virka-aikaan. Sairaushoito ei kuulu kouluterveydenhuollon palveluihin, sairausasioissa huoltajat ovat yhteydessä

perusterveydenhuollon terveyskeskuspalveluihin tai muuhun päivystävään tahoon. Toiminta tapahtuu pääosin ajanvarauksella, niin terveydenhoitajille kuin lääkäreillekin. Terveydenhoitajilla on kouluilla myös aika ilman ajanvarausta tapahtuvaan vastaanotto toimintaan. Heillä on puhelinajat yhteydenottoja varten sekä käytössä koulutoimen Wilma-järjestelmä ja Omasoten ajanvaraus liittyen laajoihin terveystarkastuksiin 1.,5. ja 8. luokan oppilaille.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat kiireettömiä palveluita, eikä toiminnalla ole päivystysvelvoitetta. Työ tapahtuu virka-aikana ja opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu kiireetön sairaudenhoito. Akuuteissa sairausasioissa opiskelijat ottavat yhteyttä päivystyspalveluihin. Toiminta tapahtuu ajanvarauksella, niin terveydenhoitajille kuin lääkäreillekin. Terveydenhoitajilla on puhelinajat yhteydenottoja/ajanvarauksia varten. Heillä on käytössä opetustoimen Wilma-järjestelmä sekä Omasote-viestintäpalvelu. Ajat lääkäreille antaa terveydenhoitaja.

Lakisääteisten terveystarkastuksien toteutuminen on esihenkilön ja henkilöstön vastuulla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat vapaaehtoisia, mutta tarkastuksista poisjäävien tuen tarve kuuluu selvittää. Esihenkilöt vastaavat henkilöstömitoituksen toteutumisesta.

Itsemääräämisoikeuden vahvistaminen

Itsemääräämisoikeus on jokaiselle kuuluva perusoikeus, joka muodostuu oikeudesta henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Siihen liittyvät läheisesti oikeudet yksityisyyteen ja yksityiselämän suojaan. Henkilökohtainen vapaus suojaa henkilön fyysisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan. Terveydenhuollon palveluissa henkilökunnan tehtävänä on kunnioittaa ja vahvistaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja tukea hänen osallistumistaan palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) lähtökohtana on, että myös niiden potilaiden tahtoa on kunnioitettava, jotka eivät kykene päättämään hoidostaan, ja että heidän arvioidun etunsa pohjalta toimitaan vain silloin, kun selvitystä heidän omasta tahdostaan ei saada. Suostumuksen antamiseen kykenemättömän potilaan lähiomaista tai muuta läheistä tai laillista edustajaa on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekoa kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa, ja tällaiseen hoitoon on saatava myös suostumus.

Neuvoissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tehdään käyntien yhteydessä alaikäisen kypsyysarviointi. Arvioinnin tekemistä varten työntekijät ovat koulutettu Kelan järjestämällä koulutuksella.

Kainuun hyvinvointialueella on käytössä sähköinen, reaaliaikainen asiakaspalautejärjestelmä Qpro Feedback asiakaspalautejärjestelmä. Palautejärjestelmän kautta asiakas voi antaa palautetta saamastaan hoidosta tai palvelusta. Neuvolatyössä toteutetaan THL:n valtakunnallinen asiakaspalautekysely joka toinen vuosi. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa seurataan asiakastytyvyyttä kahden vuoden välein toteutettavan kouluterveyskyselyn kautta. Asiakaspalautetta hyödynnetään toiminnan kehittämisessä soveltuvin osin.

Potilasasiamiehen tehtävänä on neuvoa potilasta tai potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta potilaan läheistä potilaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä asioissa, avustaa potilasta muistutuksen tai muiden hoitoa koskevien valitusten tai potilas- ja lääkevahinkoa koskevan korvaushakemuksen vireillepanossa, tiedottaa potilaan oikeuksista ja toimia muutenkin potilaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Kainuun hyvinvointialueen potilasasiamies on Sanna Huotari puh. 044 710 1324.

7. Palvelun sisältö

Neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työtä ohjaavat valtakunnalliset suositukset, jotka löytyvät sähköisesti Neuko-tietokannasta. Nämä ovat julkisia ohjeita ja kaikkien luettavissa. Neuvolatyössä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa noudatetaan THL:n asetuksen mukaista ohjeistusta määräaikaista ja laajoista terveystarkastuksista sekä terveysneuvonnasta. Työtä tehdään asiakaslähtöisesti ja Kainuun hyvinvointialueen arvoja noudattaen. Käytössä on potilastietojärjestelmä Lifecare, jonka kautta tiedot siirtyvät Kanta-palveluun.

Monialaisesta yhteistyöstä huolehditaan asiakas- tai tapauskohtaisesti. Työntekijä on tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa asiakkaan huoltajiin.

Kainuun hyvinvointialueella on laadittu erillinen lääkehoitosuunnitelma, jonka pohjalta yksiköt ovat tehneet omat. Lääkehoitosuunnitelmat ovat luettavissa QF-järjestelmässä sähköisesti.

Tietosuoja ja tietoturva- asioissa noudatetaan Kainuun hyvinvointialueen tietoturvapoliittikkaa. Yksikössä on 9S-hoitajakutsu- ja vartijakutsujärjestelmä hätä- ja väkivaltatilanteiden varalle. Lupavapaiden turvasumutteiden hankinta- ja käyttö on mahdollista. Mahdollisen väkivaltatilanteen/sumutuksen jälkeen soitetään mahdollisuuksien mukaan hätäkeskukseen ja tehdään ilmoitus poliisille. Kun tilanne on rauhoittanut, asiasta tehdään ilmoitukset esihenkilölle, tarvittaessa työterveyshuoltoon sekä HaiPro-ilmoitukset.

8. Palveluyksiköiden henkilöstö

Neuvola:

Palveluyksiköpäällikkö 1
Terveydenhoitajat 23
Osastonsihteerit 2
Terveyskeskusavustaja 1

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto:

Palveluyksiköpäällikkö 1
Terveydenhoitajat 20
Psykiatrinen sairaanhoitaja 5

Neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärit:

Ylilääkäri 1
Lääkärit 9

Palveluyksiköissä ei käytetä ostopalvelulääkäreitä -tai hoitajia. Lyhyt aikaisiin poissaoloihin ei oteta sijaisia vaan työt järjestetään yksiköiden sisällä. Uusien työntekijöiden ammattioikeus tarkistetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valviran) ylläpitämästä JulkiTerhikistä. Yksiköissä noudatetaan lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja lakia yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004). Soveltuvuus ja luotettavuus arvioidaan työhaastattelun ja soveltuvuusarvioinnin perusteella.

THL:n henkilöstömitoitussuosituksia tarkastellaan säännöllisesti. Riittävyyden arvioinnissa huomioidaan toimintaan mahdollisesti soveltuvat laatusuositukset. Henkilöstön palkkaamisesta ja palvelussuhteissa tapahtuvista muutoksista on laadittu hyvinvointialueen hallinnollinen ohje.

Kainuun hyvinvointialueella on laadittu perehdyttämisen ohjeistukset uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Organisaatio- että työyksikötason perehdyttämisprosessi dokumentoidaan. Perehdytyksen ja työn tukena ovat käytössä on myös säännöllisesti päivitettävät työohjeet. Asiakastietojen käsittelystä ja tietosuojasta on käytössä ohjeet ja työntekijäkohtaiset sitoumukset.

Henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmat tehdään vuosittain talouden ja toiminnan suunnittelun yhteydessä. Kainuun hyvinvointialueella järjestetään täydennyskoulutusta keskitetysti, minkä lisäksi henkilöstö voi osallistua ulkopuoliseen täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutustiedot tallennetaan työntekijäkohtaisesti HRM-tietojärjestelmään.

9. Toimintaympäristö ja tukipalvelut

Toimintaympäristö on kuvattu kohdassa 3.

Puhtaanapidon tehtävänä on seurata palvelujen tuottamista ja laadun toteutumista yhdessä palvelujen tuottajien kanssa. Tekstiilipalvelut vastaavat henkilökunnan suojavaatteiden tilauksesta ja puhdistamisesta. Toimitilojen siivouspalvelut ja henkilökunnan työvaatteiden

huolto toteutetaan ostopalveluina. Kainuun hyvinvointialueella näistä vastaa ravitsemus ja laitoshuollon päällikkö.

Työntekijän vastuulla on huolehtia aseptisesta työotteesta sekä työtilojen yleissiisteydestä työpäivän aikana. Riskijäteastioiden täyttämässä ja hävittämisessä noudatetaan annettuja ohjeita. Välinehuolto on keskitetty keskussairaalan välinehuoltoyksikköön, minne käytetyt instrumentit toimitetaan ohjeiden mukaisesti. Yksiköissä ei ole erikseen hygieniayhdyshenkilöitä vaan tarvittaessa konsultoidaan hyvinvointialueen yhteisiä hygieniahoitajia. Työtiloista löytyy vesipiste käsihygienian hoitoa varten sekä käsidesipullot työntekijöitä ja asiakkaita varten.

Kameravalvontaa on järjestetty osassa yksiköissä ja niistä on nähtävillä tiedotteet odotustiloissa.

10. Omavalvonnan toteutus, seuranta ja raportointi

Omavalvonnan toteuttaminen kuuluu jokaiselle työntekijälle. Palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään vuosittain tai toiminnan muutoksien yhteydessä. Päivittämisestä vastaa yksiköiden palveluyksikköpäälliköt. Omavalvontasuunnitelman hyväksyy ja vahvistaa alueen palvelualuepäällikkö.